

uchun muvaffaqiyatli notiqalar bugungi kunda hokimiyat, tadbirkorlik va etakchilikning an'anaviy erkak xususiyatlarini va hissiy ekspressivlik va tushunishning ayol xususiyatlarini birlashtira oladigan notiqalardir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Aitchison, J. (1987). The language lifegame: Prediction, explanation and linguistic change. In W. Koopman, F. van der Leek, O. Fischer, & R. Eaton (Eds.), *Explanation and language change* (pp. 11-32).
2. Allerton, D.J. (1990). Language as form and structure: Grammar and its categories. In N.E. Collinge (Ed.), *An encyclopedia of language* (pp. 68-111). London: Routledge.
3. Corbett, G.G. (1994). Gender and gender systems. In R.E. Asher, & J.M.Y. Simpson (Eds.), *The encyclopedia of language and linguistics*. Vol. 3 (pp. 1347-1353). Oxford: Pergamon Press.
4. Crystal, D. (1987). *The Cambridge encyclopedia of language*. New York: Cambridge University Press.
5. Glaser, W.R., & Döngelhoff, F.-J. (1984). The time course of picture-word interference. *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*, 10(5), 640-654.
6. Kooij, J.G. (1987). Dutch. In B. Comrie (Ed.), *The world's major languages* (pp. 139-156).
7. Monsell, S. (1985). Repetition and the lexicon. In A.W. Ellis (Ed.), *Progress in the psychology of language*, Vol. 2 (pp. 147-195). London: Erlbaum.

ZAMONAVIY INGLIZ TILIDAGI NEOLOGIZMLAR VA ULARNING SO'Z YASALISHIDAGI TENDENSIYALARI HAQIDA

Nurullayeva Dilfuza
(SamDCHTI magistranti)

Annotatsiya: Ushbu maqola zamonaviy ingliz tilning asosiy manbasini o'rganadigan tilshunoslikning so'z birikmalari, neologizm, so'z yasalishidagi tendensiyalar haqida ma'lumot beradi. Shuningdek, ushbu maqolada biz zamonaviy ingliz tili tarixiga. Maqoladagi fikrlar nafaqat yozilgan yoki ma'lumotli, balki aniq fakt va misollar bilan isbotlangan.

Kalit so'zlar: zamonaviy ingliz tili, neologizm va tendensiya

17-asr port shaharlari va ularning nutq shakllari eski graflik shaharlariga ta'sir qiladi. Taxminan 1690-yillardan boshlab Angliyada ichki tinchlik va nisbatan barqarorlikning yangi davri boshlandi, bu esa san'atni, shu jumladan adabiyotni rag'batlantirdi. Zamonaviy ingliz tilini 1714 yilda Gruziya davrining boshida to'liq paydo bo'lgan deb hisoblash mumkin, ammo ingliz orfografiyasi 1755 yilda Jonsonning "Ingliz tili lug'ati" nashr etilgunga qadar bir oz barqaror bo'lib qoldi.

Uilyam Shekspirning Yelizaveta davrining boshqa mualliflariga nisbatan katta ahamiyati uning XVII-XVIII-asrlarda qabul qilinganligi natijasi bo'lib, bu standart ingliz tilining rivojlanishiga bevosita hissa qo'shadi. Ammo atigi 200 yil avval yozilgan Jefri Choser va Uilyam Lenglandning asarlari oddiy zamonaviy o'quvchi uchun ancha qiyinroq edi.

Neologizm (yunoncha néo- néo-, "yangi" va lós lógos, "nutq, talaffuz") - ajratilgan atama, so'z yoki ibora bo'lib, umumiy foydalanish jarayonida bo'lishi mumkin edi, lekin bu umumiy tilga to'liq qabul qilinmagan. (The Linguistics encyclopedia (Ebook ed.). London: Routledge. p. 601.) Neologizmlar ko'pincha madaniyat va texnologiyadagi o'zgarishlar tufayli yuzaga keladi. Tilning shakllanish jarayonida neologizmlar protologizmlarga qaraganda ancha yetuk. Rivojlanish bosqichi protologizm (yangi yaratilgan) va neologizm (yangi so'z) oralig'ida bo'lgan so'z prelogizmdir.

Ilmiy hamjamiyatda ingliz tili nashr etilgan tadqiqot va tadqiqotlar uchun asosiy til bo'lib, ba'zida o'xshash tarjimalar ("naturallashtirish" deb ataladi) qo'llaniladi. Shu bilan bir qatorda inglizcha so'z ma'noning qisqacha izohi bilan birga qo'llaniladi. Neologizmlarni tarjima qilish uchun to'rtta tarjima usuliga alohida urg'u berilgan: transliteratsiya, transkripsiya, analoglardan foydalanish, va qarz tarjimasi.

Ingliz tili doimo neologizmlarni o'z ichiga oladi. Masalan, so'nggi o'n yilliklarda kompyuter texnologiyalari tilga bir qancha yangi atamalar qo'shdi. Vebinar, zararli dastur, netroots va blogosfera zamonaviy neologizmlarning amerikacha ingliz tiliga integratsiyalashgan bir nechta misolidir. Neologizm so'zining o'zi 18-asrning ikkinchi yarmida, ingliz tilida so'zlashuvchilar fransuzcha "néologisme" atamasini o'zlashtirganlarida, mutlaqo yangi fanga ega bo'lgan. Bu so'zning ildizlari ancha eski bo'lib, oxir-oqibat qadimgi yunoncha neos, ya'ni "yangi" va logos, "so'z" degan ma'noni anglatadi.

Agar siz til faktlari uchun aqldan ozsangiz, tinglang. Neologizm - bu yangi ishlab chiqilgan yoki ishlab chiqarilgan so'z bo'lib, u umumiy foydalanishga tusha boshladi. So'z kundalik foydalanishda to'liq qabul qilinganda, u odatda lug'atlar tomonidan olinadi va texnik jihatdan endi neologizm emas.

Neologizmlar ko'p shakllarga ega bo'lishi mumkin va butunlay yangi yoki mavjud so'zlardan tuzilgan bo'lishi mumkin.

Misol uchun: "mansplain", "odam" va "tushuntirish" so'zlarini birlashtiradi.

Biroq, neologizmlarda til qurilishi shart emas. Ularda rivojlangan so'z ham bo'lishi mumkin. "Ta'sir etuvchi" so'zi dastlab "boshqasiga ta'sir qiluvchi shaxs yoki narsa" sifatida ishlatilgan, ammo yangi ma'no kasb etgan. Zamonaviy davrda "ta'sir etuvchi" odatda odamlarga ularni sotib olishga ta'sir qilish uchun ijtimoiy tarmoqlarda mahsulot yoki xizmatlarni targ'ib qiluvchi kishini nazarda tutadi.

Demak, neologizmning oddiy ta'rifi yangi so'z yoki ibora yoki so'zning yangi ma'nosi bo'lib, uning ham uch turi mavjud:

1. birinchisiga faqat ma'lum bir davrgacha mavjud bo'lmagan leksemalar kiradi.
2. ikkinchisi ma'nosini o'zgartirgan, lekin eski shaklini saqlab qolgan, eski ma'nosi yo'qolgan yoki ikkinchi darajali ahamiyatga ega bo'lgan so'zlarni ifodalaydi
3. uchinchisi, aylana o'z ichiga eski ma'nosini yo'qotmagan holda faqat bir yoki bir necha yangi ma'no qo'shgan leksemalarni o'z ichiga oladi, ular polisemiyaning paradigmatic munosabatlarini ifodalaydi. (English vocabulary. P. 10-14. Kostanay, 2011.)

Ayrim fikrlarni ifodalashning qulay va ixcham usuli bo'lgan affiks va birikma yordamida hosila hosil qilish tufayli ham qisqartirish, qisqartma, qorishma neologizmlarni tuzamiz.

Ko'pincha neologizm "yangi so'z" sifatida tushuntiriladi va ta'riflanadi, bu juda aniq va sodda ko'rinadi. Biroq, qaysi so'zlarni yangi va qaysi biri yo'q deb hisoblash mumkinligini aniqlash kerak bo'lganda, muammo paydo bo'ladi. Muammo yangilik, yangilik tushunchasining nisbiyligidir, chunki u qaysi davrni e'tiborga olinishi, so'z qancha vaqt yangilik maqomiga ega bo'lishi va hokazolarga bog'liq. Ukraina filologi professor M.I. Mostovystates "neologizmni lingvistik hodisa sifatida belgilashning aniq mezonlari yo'q". Natijada, biz neologizmni tekshirishning boshida qandaydir noaniqlikka duch kelamiz.

Biroq, turli tilshunoslar tomonidan taklif qilingan neologizmning bir qator ta'riflari mavjud bo'lib, bu bizga ingliz tili lug'atida neologizmlarni aniqlashda aniqlik kiritadi. V.N. tomonidan lingvistik ensiklopediya. Yartseva kengroq ta'rifni taklif qiladi va "neologizmlar - bu tilda ma'lum bir davrda paydo bo'lgan yoki matn yoki nutq aktida bir marta ishlatilgan ("ba'zan" so'zlar) so'zlar, so'z ma'nolari yoki birikmalari".

Gollandiyalik tilshunos M. Yanssen neologizmni aniqlashning beshta mezonini taklif qiladi:

- I. psixologik – "neologizm - bu til hamjamiyati tomonidan yangi deb qabul qilinadigan so'z".
- II. leksikografik – "lug'atda uchramaydigan har qanday so'z neologizm deb hisoblanadi".
- III. eksklyuziv ta'rif – "oldindan belgilangan istisno leksikasida uchramaydigan so'z neologizmdir".
- IV. diaxronik ta'rif – "yaqinda umumiy til matnida paydo bo'lgan va ilgari ushbu tilning bir qismi bo'lmagan har qanday so'z shakli neologizmdir" (Ways of replenishment of the English vocabulary. P. 10-14. Kostanay, 2011.)

Barcha ta'riflarda ayrim leksik birliklar uchun yangi so'z, ibora yoki ibora sifatida yangilik fakti qayd etilgan. Ba'zi ta'riflar semantik yangilik faktlarini qo'shadi, masalan. yangi ma'no yoki sintaktik. Farqi, asosan, yangilik darajasida: Yo u faqat ma'no yoki strukturaning o'zgarishiga tegishli. Shuning uchun farq doirasi ko'proq yoki kamroq bo'ladi. So'z yasashda so'z yasashning asosiy yo'llari affiksatsiya va konversiyadir. Affiksatsiya - affiksalar yordamida yangi so'z yasash, mumkin: yuraksiz (yurakdan), haddan tashqari oshirmoq (qilmoq). Konversiya - bu so'zning o'zagini boshqa rasmiy paradigmaga olib kirish orqali yangi so'z hosil qilish, masalan. yiqilish (yiqilishdan), qo'lga (qo'ldan).

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Stephen L. White, "The Book of Common Prayer and the Standardization of the English Language" *The Anglican*, 32:2(4-11), April 2003
2. Anderson, James M. (2006). Malmkjær, Kirsten (ed.). *The Linguistics encyclopedia* (Ebook ed.). London: Routledge. p. 601.
3. A. Abdibekova, *Ways of replenishment of the English vocabulary*. P. 10-14. Kostanay, 2011.
4. www.ziyo.net
5. Mukhitdinova, K. A. (2022, August). TECHNICAL AND ECONOMIC CONDITION OF OIL DRILLING FROM THE FIELD OF "MUBARAK OGP" ENTERPRISE. In *Multidiscipline Proceedings of Digital Fashion Conference* (Vol. 2, No. 4).
6. Бободжонова, З. (2021). Economic regulation of development methods for water injection at explored fields. *Общество и инновации*, 2(11/S), 37-41.
7. Bobojonova, Z. S. (2021). ANALYSIS OF ECONOMIC EFFICIENCY OF OIL RECOVERY FROM FIELDS IN BUKHARA-KHIVINSKY REGION AND WAYS OF ITS IMPLEMENTATION. *NVEO-NATURAL VOLATILES & ESSENTIAL OILS Journal* | NVEO, 10183-10187.